

شیخ صدوق؛ بنیان‌گذار مکتب مستحکم ضبط و نشر حدیث

شیخ صدوق بنای مستحکم ضبط و نشر حدیث را بنیاد نهاد و در راه جمع‌آوری احادیث، از بلخ تا بخارا، از کوفه تا بغداد، از مشهد تا نیشابور و از آنجا تا مکه و مدینه سفر کرد و مشکلات فراوانی را به جان خرید و با کوله باری از احادیث پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) به ری بازگشت.

شیخ صدوق بنای مستحکم ضبط و نشر حدیث را بنیاد نهاد و در راه جمع‌آوری احادیث، از بلخ تا بخارا، از کوفه تا بغداد، از مشهد تا نیشابور و از آنجا تا مکه و مدینه سفر کرد و مشکلات فراوانی را به جان خرید و با کوله باری از احادیث پیامبر(ص) و اهل بیت(ع) به ری بازگشت.

زندگینامه شیخ صدوق

محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی، مشهور به شیخ صدوق در سال 306 یا 307 هجری قمری در خاندان علم و تقوی در شهر مذهبی قم دیده به جهان گشود. پدر بزرگوار شیخ صدوق، علی بن حسین بن موسی بن بابویه از علما و فقهای بزرگ زمان خود بود. گرچه در آن روزگار، عالمان و محدثان بسیاری در قم می‌زیسته‌اند، اما پرچم هدایت و مرجعیت بر دوش این عالم عابد و محدث زاهد یعنی علی بن بابویه، پدر شیخ صدوق بوده است.

پدر شیخ صدوق ده‌ای کوچک در بازار قم داشت و از طریق کسب و کار و در نهایت زهد و عفاف، امرار معاش می‌کرد و در ساعاتی دیگر از روز در منزل خود به تدریس و تبلیغ احکام و نقل روایات می‌پرداخت.

جلالت شان و منزلت این عالم ربانی تا بدان پایه رسید که امام حسن عسگری(ع) طی نامه‌ای، او را با القاب 171؛ شیخ؛ و 171؛ فقیه؛ و 171؛ معتمد؛ مورد خطاب قرار داده و توفیقات او را برای کسب رضای پروردگار درخواست کرد. شیخ صدوق روزگار طفولیت و سنین جوانی را در دامان علم و فضیلت و تقوای خانوادگی‌اش سپری کرد و تحت تعلیم و تربیت پدر قرار گرفت؛ به گونه‌ای که به لحاظ تیزهوشی و حافظه فوق‌العاده قوی در مدتی کوتاه به قله‌های بلندی از کمالات انسانی دست یافت و توانست در کمتر از بیست سالگی، هزاران حدیث با سلسله سند آنها را حفظ کند و از همه مهم‌تر به آنها عمل کند.

یکی از حوادث مهم دوران زندگی شیخ صدوق، روی کار آمدن سلسله ایرانی نژاد و شیعه مذهب 171؛ آل بویه؛ بود که بر بخش بزرگی از ایران، عراق و جزیره‌العرب تا مرزهای شمالی شام فرمان می‌راندند. وی در این هنگام از قم به ری آمده و به درخواست 171؛ رکن‌الدوله دیلمی؛ در آنجا رحل اقامت گزید. به نظر می‌رسد علت اصلی این دعوت و عزیمت، خلأی بوده که پس از هجرت شیخ کلینی از ری به بغداد و سپس رحلت او پیش آمده بود و در حقیقت، وجود شیخ صدوق در ری می‌توانست منشأ برکات فراوان باشد.

آثار علمی شیخ صدوق

عصر شیخ صدوق را باید 171؛ عصر احیاء و تنقیح حدیث؛ نامید، زیرا پس از رحلت پیامبر اسلام، بازار جعل حدیث رونق گرفت و کارخانه حدیث‌سازی خلفا بکار افتاد و کسانی پیدا شدند که به طور حرفه‌ای، احادیثی را جعل و به پیامبر(ص) و ائمه(ع) نسبت می‌دادند. از این رو محدث بزرگوار، کلینی که از 171؛ کلین؛ و به 171؛ ری؛ هجرت کرده بود، در آنجا کتاب شریف کافی، اولین کتاب از مجموعه چهارگانه کتب روایی و حدیثی شیعه را نگاشت و حرکت علمی جدیدی را در مکتب حدیث‌نگاری اهل بیت(ع) بنیان‌گذاری نمود که پس از او، شیخ صدوق بنای مستحکم ضبط و نشر حدیث را بر آن بنیاد نهاد. شیخ صدوق در راه جمع‌آوری احادیث، از بلخ تا بخارا، از کوفه تا بغداد، از مشهد تا نیشابور و از آنجا تا مکه و مدینه سفر کرد و مشکلات فراوانی را به جان خرید و با کوله‌باری از احادیث پیامبر و اهل بیت(ع) به ری بازگشت.

تالیفات شیخ صدوق: 1 من لا یحضره الفقیه 2 کمال الدین و اتمام النعمه 3 کتاب امالی 4 کتاب صفات شیعه 5 کتاب عیون الاخبار امام رضا علیه السلام 6 کتاب مصادقه الاخوان 7 کتاب خصال 8 کتاب علل الشرایع 9 کتاب توحید 10 کتاب اثبات ولایت علی علیه السلام 11 کتاب معرفت 12 کتاب مدینه العلم 13 کتاب مقنع در فقه 14 کتاب معانی الاخبار 15 کتاب مشیخه الفقیه 16 کتاب عیون الاخبار الرضا(ع).

شیخ ابو جعفر محمد بن بابویه قمی معروف به شیخ صدوق پس از هفتاد و چند سال زندگانی پرافتخار و انجام مسافرت‌های طولانی

و تصنیف 300 جلد کتاب با ارزش، سرانجام در سال 381 ه.ق، در شهر ری چشم از جهان فرو بست و آرامگاهش امروز در شهر ری به نام ابن بابویه مشهور و مورد توجه شیعیان است.